

معرفی رقم جدید گندم نان، کوهدشت

Introduction of a New Bread Wheat Cultivar, Kohdasht

پدید آورندگان: مظفر روستایی، سید کریم حسینی، طهماسب حسین پور، مهدی کلاته، مقصود حسنیور حسنی، عارف امیری، غلامرضا خلیل زاده، محتشم محمدی، فرج اله نارکی، بهنام محفوظی، محمد ترابی، ناصر بنی صدر، حسن مختارپور و مجتبی وهازاده

تاریخ دریافت: ۱۳۸۰/۸/۲۰

بیشتر از رقم شاهد منطقه (رقم زاگرس) بوده بلکه به تنش‌های محیطی از جمله خشکی و گرما و همچنین به بیماری‌های زنگ زرد و زنگ قهوه‌ای مقاوم می‌باشد.

لاین جدید گندم 29R-1R-1R-6R-0R در سال زراعی ۷۰ - ۱۳۶۹ در قالب خزانه بین المللی Screening Nursery 9 th Semi Arid Area وارد آزمایش‌های دیم بخش تحقیقات غلات مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر گردید و همزمان در آزمایش‌های مشاهده‌ای ایستگاه‌های تحقیقاتی دیم گچساران و کوهدشت لرستان شرکت داده شد. این لاین به دلیل دارا بودن خصوصیات مناسب زراعی و برتری عملکرد نسبت به شاهد انتخاب و وارد آزمایش‌های مقایسه عملکرد A و B و سپس یکنواخت سراسری گندم در ایستگاه‌های گچساران، کوهدشت، مغان، گرگان و گنبد گردید. نتایج حاصل از بررسی این رقم به ویژه در سال‌های خشکسالی نشان داد که مقاومت بسیار خوبی در

سالانه حدود ۴ میلیون هکتار از اراضی دیم کشور زیر کشت گندم قرار دارد که حدود یک میلیون هکتار آن در مناطق گرمسیر و نیمه گرمسیر واقع شده است. از جمله عواملی که در نقاط دیم گرمسیر و نیمه گرمسیر موجب کاهش راندمان محصول می‌شود کمبود بارندگی (خشکی)، توزیع نامناسب بارندگی، کمبود رطوبت خاک و گرمی هوا به خصوص در دوره زایشی گیاه می‌باشد. از تنش‌های زنده می‌توان به بیماری‌های زنگ زرد، زنگ قهوه‌ای، سفیدک پودری، فوزاریوم و سیاهک‌ها اشاره نمود (Macas *et al.*, 1996) که همه ساله خسارت زیادی را به محصول وارد می‌کند. با توجه به اهمیت و نقش عمده‌ای که گندم در جیره غذایی مردم ایران دارد، بخش تحقیقات غلات مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر و مؤسسه تحقیقات کشاورزی دیم همواره سعی در انتخاب و معرفی ارقام مناسب برای مناطق مختلف دیم کشور داشته و پس از سال‌ها تحقیق موفق به معرفی رقمی گردیدند که نه تنها دارای عملکرد

گندم کوهدشت دارای تیپ رشد بهاره متوسط ارتفاع بوته آن حدود ۹۰ سانتی متر و به بیماری زنگ زرد و زنگ قهوه‌ای مقاوم می‌باشد. رنگ دانه آن سفید و متوسط وزن هزار دانه آن ۳۷ گرم است (جدول ۱). کوهدشت رقمی است زودرس، مقاوم به ورس و نیمه مقاوم به ریزش دانه.

نتایج حاصل از تجزیه پایداری بر اساس روش‌های واریانس درون مکانی و متد Rank نشان داد که پایدارترین و پرمحصول‌ترین لاین در بین ۲۴ ژنوتیپ مورد مطالعه گندم کوهدشت بوده است (روستایی و همکاران، ۱۳۷۹). نتایج آزمایش‌های تجزیه کیفی نیز نشان داد که کیفیت نانوائی این رقم متوسط (با پروتئین ۱۰/۵ درصد) و نسبت به شاهد زاگرس (۹/۵ درصد) برتری دارد.

میزان بذر مورد نیاز برای کشت به موقع این رقم ۳۰۰ دانه در متر مربع و با توجه به وزن هزار دانه آن تعیین می‌شود. تاریخ کاشت این رقم بستگی به زمان نزول باران مؤثر در مناطق مورد توصیه دارد که به طور کلی در صورت نزول باران کافی و به موقع امکان کشت آن از دهه سوم آبان ماه تا اواخر آذر ماه در مناطق مذکور وجود دارد (حسینی و نارکی، ۱۳۷۸؛ محمدی، ۱۳۷۸). برای به دست آوردن عملکرد مطلوب از این رقم توصیه می‌شود بعد از انجام تجزیه خاک و در نظر گرفتن نوع خاک و زراعت قبلی، میزان بارندگی و نحوه پراکنش آن در هر منطقه مطابق توصیه‌های فنی نسبت به مصرف کودهای شیمیایی در زمان کاشت اقدام گردد.

گندم کوهدشت برای کاشت در مناطق دیم

مقایسه با شاهد زاگرس نسبت به تنش خشکی دارد (روستایی و همکاران، ۱۳۸۸). نتایج بررسی رقم کوهدشت در کلیه ایستگاه‌های تحقیقاتی دیم مناطق گرمسیر و نیمه گرمسیر نشان داد که میانگین عملکرد رقم جدید (کوهدشت) در طول ۹ سال بررسی ۳۷۶۸ کیلوگرم در هکتار بوده است که نسبت به شاهد زاگرس ۱۰/۳ درصد از نظر عملکرد دانه برتری داشت. نتایج بررسی‌های انجام شده در ایستگاه‌های تحقیقاتی گچساران، گرگان، کوهدشت و مغان در شرایط مزرعه‌ای و در واحد پاتولوژی غلات مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر در شرایط آلودگی مصنوعی در گلخانه و مزرعه نشان داد که این رقم نسبت به بیماری زنگ زرد و قهوه‌ای مقاوم می‌باشد (روستایی و همکاران، ۱۳۷۸).

ارزیابی ارقام جدید در ایستگاه کوهدشت از نظر خصوصیات زراعی و عملکرد دانه نشان داد که این رقم در طول ۹ سال بررسی در آزمایش‌های مشاهده‌ای، مقدماتی و مقایسه عملکرد A و B و یکساخت سراسری دارای میانگین عملکرد ۳۱۹۷ کیلوگرم در هکتار بود و نسبت به شاهد زاگرس ۱۲ درصد برتری عملکرد داشت. در ایستگاه تحقیقاتی مغان، در آزمایش‌های مقایسه عملکرد دیم، به ویژه در سال‌های وقوع خشکسالی از نظر تولید محصول نسبت به شاهد زاگرس ۸ درصد برتری داشت که این برتری در سطح ۱٪ معنی‌دار بود. میانگین عملکرد این رقم جدید در ایستگاه گرگان ۵۳۷۲ کیلوگرم در هکتار بود که نسبت به شاهد ۵٪ برتری داشت. (امیری و همکاران، ۱۳۷۷ روستایی و همکاران، ۱۳۷۸).

جدول ۱ - خصوصیات زراعی رقم جدید گندم کوهدشت در مقایسه با رقم زاگرس در سال‌های زراعی
بین ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۹ در مناطق مختلف

Table 1. Agronomic characteristics of the new bread wheat cultivar, Kohdasht, in comparison with Zagros
(check) at different locations during 1991 to 2000 cropping seasons

Location	مناطق	Cultivar	رقم	ارتفاع بونه Height (cm)	رسیدن Maturity	وزن هزاردانه 1000 KW(gr)	زنگ زرد Yellow rust	زنگ قهوه‌ای Leaf rust	زنگ زرد Lodging	خوابیدگی Grain yield (tha ⁻¹)	عسکرد دانه Growth habit	تپ رشد Shattering	ریزش دانه Shattering
Gachsaran	گچساران	Kohdasht	کوهدشت	95	Early	37	R	R	R	3871	S	R	R
		Zagros	زاگرس	92	Early	38	R	R	R	3484	S	R	R
Kohdasht	کوهدشت	Kohdasht	کوهدشت	82	Early	34	R	R	R	3197	S	MR	MR
		Zagros	زاگرس	80	Early	29	R-MR	R	R	2813	S	R	R
Gorgan and Gonbad	گرگان و گنبد	Kohdasht	کوهدشت	98	Early	41.3	R	R	R	5257	S	R	R
		Zagros	زاگرس	110	Early	41	R	R	R	4311	S	R	R
Moghan	مغان	Kohdasht	کوهدشت	83	Early	34	MR	R	R	2748	S	MR	MR
		Zagros	زاگرس	84	Early	34	MR	R	R	2635	S	R	R

R = Resistant   مفارم مقاوم   MR = Moderately Resistant   نیمه مقاوم   S = Spring   بهاره

اواخر سال ۱۳۷۸ طی گزارش مفصلی از مؤسسه تحقیقات کشاورزی دیم جهت نامگذاری به سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی معرفی و بعد از تصویب در شورای عالی تحقیقات آن طی نامه شماره ۱۱/۰۱۱/۱۶۴۲۱-۲۴ مورخ ۱۳۷۹/۹/۱۴ و موافقت مقام عالی وزارت این رقم با نام کوهدشت معرفی گردید. بذر این رقم در ایستگاه‌های تحقیقات گچساران، لرستان (کوهدشت)، مغان، گرگان و گنبد قابل دسترسی است.

گرمسیری و نیمه گرمسیری کشور از جمله نواحی که دارای میزان بارندگی کم با پراکنش نامناسب می‌باشند توصیه می‌شود. به طور کلی می‌توان این رقم را برای کاشت در نواحی عمده‌ای از استان‌های گلستان، خوزستان، مغان و نواحی گرمسیری استان کهگیلویه و بویراحمد نواحی جنوب و جنوب غربی استان لرستان و همچنین استان ایلام و مناطقی از استان‌های کرمانشاه و فارس توصیه نمود (حسینی و نارکی، ۱۳۷۸؛ محمدی، ۱۳۷۸).

گندم کوهدشت به عنوان یک رقم جدید در

References

منابع مورد استفاده

- امیری، ع.، حسنیور حسنی، م.، روستایی، م.، انصاری، ی. و نادر محمودی، ک. ۱۳۷۷. نتایج تحقیقات به نژادی غلات دیم. انتشارات مؤسسه تحقیقات کشاورزی دیم.
- حسینی ک. و نارکی، ف. ۱۳۷۸. دستاوردهای تحقیقاتی در زمینه گندم شرایط دیم. انتشارات مرکز تحقیقات کشاورزی کهگیلویه و بویراحمد.
- روستایی، م.، انصاری، ی. و حسنیور حسنی، م. ۱۳۷۸. نتایج تحقیقات به نژادی گندم دیم. انتشارات مؤسسه تحقیقات کشاورزی دیم.
- روستایی، م.، حسینی، ک.، حسین پور، ط.، کلاته، م.، خلیل زاده، غ. و مختارپور، ح. ۱۳۷۹. بررسی سازگاری و پایداری عملکرد ارقام و لاین‌های گندم در آزمایشات یکنواخت سراسری مناطق گرمسیر و نیمه گرمسیر دیم کشور. انتشارات مؤسسه تحقیقات کشاورزی دیم.
- محمدی، م. ۱۳۷۸. زمان مناسب کشت گندم و جو در دیمزارهای گرمسیری. انتشارات مرکز تحقیقات کشاورزی کهگیلویه و بویراحمد.

Macas, B., Bayulho, F., Coutinho, J., and Gomes, M.G. 1996. Bread wheat selection for specific environmental conditions of South Portugal. 5th International wheat conference. June 10-14, Ankara, Turkey.